

Kemal Kurdaş
(1920-2011)

Prof. Dr. Aşkâdil Akarca
(1916-2010)

TÜBA-AR

Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi
Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology

Sayı: 14
Volume: 14
2011

TÜBA-AR

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ ARKEOLOJİ DERGİSİ
TÜBA-AR TURKISH ACADEMY OF SCIENCES JOURNAL OF ARCHAEOLOGY

Kurucu (Founder): Ufuk Esin (TÜBA)
ONURSAL YAYIN KURULU – HONORARY EDITORIAL BOARD
Halet Çambel-Harald Hauptmann-Bruce Howe-Nimet Özgüç

Genel Yayın Yönetmeni (Editor-in-Chief)

Mehmet Özdoğan

Yayın Kurulu (Editorial Board)

Mehmet Özdoğan	Arkeoloji / Archaeology
Zeynep Ahunbay	Kültürel Miras / Cultural Heritage
Güven Arsebük	Fizik Antropoloji / Physical Anthropology
Fusun Ertuğ	Etnoarkeoloji / Ethnoarchaeology
Marcella Frangipane	Yakındoğu Arkeolojisi / Near Eastern Archaeology
Peter Kuniholm	Dendrokronoloji / Dendrochronology
Hadi Özbek	Arkeometri / Archaeometry
Cemal Pulak	Sualtı Arkeolojisi / Nautical Archaeology
Antonio Sagona	Kafkasya Arkeolojisi / Archaeology of the Caucasus
Turgut Saner	Mimarlık Tarihi / History of Architecture
Henry Wright	Kuramsal Arkeoloji / Theoretical Archaeology
Namık Yalçın	Jeoarkeoloji / Geoarchaeology
Ünsal Yalçın	Arkeometallurji / Archaeometallurgy

Danışma Kurulu (Editorial Advisory Board)

Doğan Kuban (TÜBA)	Ofer Bar-Yosef
Yücel Yılmaz (TÜBA)	Altan Çilingiroğlu
Haluk Abbasoğlu	Ali Dinçol
Güncüt Akın	Kutlu Emre
Ayda Arel	Numan Tuna
Nuşin Asgari	Ünsal Yalçın
Cevdet Bayburtluoğlu	Işın Yalçınkaya

TÜBA-AR 14. Sayı Editörleri

Sema Baykan
Özgür Yılmaz

TÜBA-AR 14. Sayı Fiziksel Antropoloji ve Arkeoloji Dosyası Editörleri (Editors of the 14th issue, Special Section on Physical Anthropology and Archaeology):

Yasemin Yılmaz
Laurence Astruc
Aksel Tibet

İÇİNDEKİLER - CONTENTS

Sunu - Editorial	5-6
Numan TUNA	7-12
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kurucu Rektörü Kemal Kurdaş'ın Türkiye'de Arkeolojinin Gelişmesindeki Yeri (1920-2011)	
Nazih BAŞGELEN	13-18
Türkiye Arkeolojisinin Öncü Kuşağından Prof. Dr. Aşkıdıl Akarca (1916-2010)	
Semra YILDIRIM-BALCI	19-39
Aşıklı Höyük Obsidiyen Teknolojisi <i>The Aşıklı Höyük Obsidian Technology</i>	
Emre GÜLDOĞAN	41-58
Aşıklı Höyük Sürtmetaş Buluntu Topluluğu <i>The Aşıklı Höyük Ground Stone Industry</i>	
Aylin Ü. ERDEM	59-68
Doğu Anadolu'nun Demir Çağı Aşiretleri <i>Iron Age Aşirets (Tribes) in Eastern Anatolia</i>	
Hatice KÖRSÜLU	69-86
Nagidos Unguentariumları <i>Nagidos Unguentaria</i>	
Ayşe F. EROL, S. Yücel ŞENYURT	87-106
A Terracotta Mask of Mithras Found at Camihöyük-Avanos, Cappadocia Providing New Evidence on the Mithraic Cult and Ritual Practices in Anatolia <i>Kapadokya Bölgesi Avanos Camihöyük'de Bulunan Pısmış Toprak Bir Mithras Maskesinin Anadolu'da Mithras Kültü ve Törenleri ile ilgili Olarak Sağladığı Yeni Veriler</i>	
Deniz KAPLAN	107-120
Doğu Dağlık Kilikia'da Roma İmparatorluk Dönemi'nde İmar Hareketliliğinin ve Üretim Artışının Nedenleri <i>Scrutinizing the Increased Construction and Production Activities in Eastern Rough Cilicia During to Roman Imperial Period</i>	
Ü. Melda ERMIŞ	121-139
Son Yıllarda Ortaya Çıkarılan Mezar Odaları Işığında İznik Nekropollerini <i>Iznik Necropolis in the Light of Recently Discovered Hypogea</i>	
M. Rafet KISTIR	141-150
Kelenderis Antik Kentinde 19. Yüzyıl Sonuna Tarihlenen Bir Kilisenin Değerlendirilmesi <i>Assessment of a 19th Century Church in the Ancient Town of Kelenderis</i>	
Duygu BOYRAZ, Hüseyin S. BAŞKAYA, İhsan AKŞİT, Josellito AROCENA, Salt POLAT, Mahmut DİNGİL, Mustafa ŞAHİN, Derya ŞAHİN, Gökay KAYNAK, Sertan K. AKAY, Özer YILMAZ, Erhan AKÇA, Mehmet BİÇİCİ, Selim KAPUR	151-158
Preliminary Submicroscopy of a Vertebral Bone Fragment from a Bitinian Tomb of 2nd Century BC in Bursa, Western Turkey <i>Batı Anadolu, Bursa'da MÖ 2. Yüzyıla Tarihlenen Bir Bitinya Mezarında Bulunan Omurganın Mikroskop İnceleme Sonuçlarının İlk Değerlendirmesi</i>	
ÖZEL KONU: FİZİKSEL ANTROPOLOJİ VE ARKEOLOJİ SPECIAL SECTION: PHYSICAL ANTHROPOLOGY AND ARCHAEOLOGY	
Yasemin YILMAZ, Laurence ASTRUC, Akşel TİBET	161-164
Dosya Sunusu <i>Prelude to the Special Section</i>	
Olivier DUTOUR	165-172
Paleopathology: An Archaeological Approach of Diseases <i>Paleopatoloji: Hastalıklara Arkeolojik Yaklaşım</i>	

Handan ÜSTÜNDAĞ	173-192
Genetik, Çevresel ve Kültürel Etmenlerin Işığında Anemi: Bazı Eski Anadolu Topluluklarından Örnekler	
<i>Anemia in the Light Of Genetic, Environmental and Cultural Factors: Cases of Some Ancient Anatolian Populations</i>	
A. Behar MERGEN, M. Yaşar İŞCAN	193-203
Health and Life Characteristics of Küçük Ayasofya Population	
<i>Küçük Ayasofya Toplumunun Sağlık ve Yaşam Özellikleri</i>	
Masoud NEZAMABADI, Stéphanie HARTEP-LAILHEUGUE, Matthieu LE BAILLY	205-213
Paleoparasitology in the Middle-East: State of the Research and Potential	
<i>Ortadoğu'da Paleoparazitoloji: Araştırmaların Geldiği Düzey ve Öngörüler</i>	
Gwenalla LE BRAS-GOUDE	215-229
Reconstructing Past Populations' Behaviors: Diet, Bones and Isotopes in the Mediterranean	
<i>Eski Toplulukların Yaşam Biçimlerinin Tanımı: Akdeniz Havzası'nda Beslenme, Kemikler ve İzotoplar</i>	
Serpli EROĞLU	231-244
Biyolojik Uzaklığın Belirlenmesinde Kafatasının Ölçülebilir ve Ölçülemeyen Özelliklerinin Karşılaştırılması: Anadolu Örneği	
<i>Comparison of Cranial Metric and Non-Metric Traits in the Determining of Biological Distance: An Example of Anatolia</i>	
Anne-Marie TILLIER	245-260
Early Evidence of Single, Multiple, and Collective (?) Burials in the Levant	
<i>Levant Bölgesinde Tekli, Çoklu ve Toplu (?) Mezarların Varlığı ile ilgili En Eski Bulgular</i>	
Fanny BOCQUENTIN	261-270
Avulsions Dentaires et Identité Régionale Chez Les Natoufiens	
<i>Natuf Topluluklarında Diş Çekimi ve Yerel Kimlik</i>	
Françoise LE MORT	271-282
Mortuary Practices in the Island of Cyprus During the Pre-Pottery Neolithic Period	
<i>Kıbrıs Adası'nda Çanak Çömleksiz Neolitik Dönemde Görülen Ölü Gömme Uygulamaları</i>	
Yasemin YILMAZ	283-302
Marmara Bölgesi Neolitik Dönem Ölü Gömme Geleneklerinde İlkler: Yenikapı Kazı Bulguları	
<i>Unaccustomed Burial Practices in the Neolithic of the Marmara Region as Evidenced at the Yenikapı Excavations</i>	

HABERLER

Zeynep KIZILTAN	305-308
Yenikapı Kurtarma Kazılarında Bulunan Neolitik Döneme Ait Ahşap Bir Figürin	
<i>A Neolithic Wooden Figurine from the Yenikapı Rescue Excavations</i>	
Halil TEKİN	309-312
Karavehyan Kazılarında İnsan ve Yapı Betimli Bir Halaf Kabının Tanıtımı	
<i>A Halaf Vessel Recovered at Karavehyan Excavations Depicting a Human and a Building</i>	
J. David HAWKINS, Rukiye AKDOĞAN	313-315
A Stele from Gemerek	
<i>Gemerek'de Bulunan Bir Stel</i>	
Meltem DOĞAN-ALPARSLAN, Metin ALPARSLAN	317-322
Kahramanmaraş/Tanır'da Bulunan Luwi Hiyeroglifli Bir Yazıt: Önrapor	
<i>Preliminary Report on a Stele Recovered at Kahramanmaraş/Tanır with an Inscription in Luwian Hieroglyph</i>	

YAZARLAR/AUTHORS

YAZIM KURALLARI

SUNU

TÜBA-AR Dergisi, Türkiye Bilimler Akademisi'nin kültür tarihi ve arkeolojiye vermiş olduğu önemi yansıtmaktadır; 14. sayıyla da bu çabayı sürdürmeye çalıştık. Önceki sayılarda olduğu gibi, olabildiğince geniş bir zaman diliminin, coğrafi çeşitliliğin ve farklı bakış açılarının dergiye yansımalarına özen gösterilmiştir. TÜBA-AR'ın 12. sayısıyla başlatmış olduğumuz "özel konu-dosya" uygulamasının ne kadar doğru olduğu, almış olduğumuz olumlu eleştirilerden anlaşılmaktadır. Dosya konuları, bir yanda TÜBA-AR Dergisi'nin bir bilimler akademisinin yayın organı konumuna bağlı olarak doğa ve yaşam bilimleri ile kültür tarihi arasında bir köprü kurulmasının sağlanmasına, öte yanda da ülkemizdeki yayınlara yansımayan ancak kültür tarihi açısından önem taşıyan konuları derlemeye özen gösterilerek seçilir. Bu bağlamda ilk dosya konumuz arkeoloji-yerbilimleri ile ekonomiyi bütünleştiren "arkeolojide kalay" olmuştur. Önceki sayıda ise, Anadolu'ya komşu olmasına karşın, ülkemizde çok az bilinen Kafkasya kültürleri ele alınmıştı.

Bu yıl konu olarak "gömüt arkeolojisi" seçilmiştir. Doğa ve yaşam bilimleri ile arkeoloji arasındaki ilişkinin tarihsel sürecine baktığımızda, geçen yüzyılın ilk yarısında zooloji, botanik, insanın fiziki özelliklerine ağırlık veren antropolojinin ön plana çıktığını, 1950'li yıllardan itibaren radyoaktif tarihlendirme yöntemlerinin ağırlık kazandığını görmekteyiz. Libby'in 1949 yılında radyoaktif karbon izotoplarına dayanarak geliştirmiş olduğu ve yaygın olarak C14 adlanmasıyla bilinen yöntem, arkeolojide gerçek anlamıyla bir devrim yaratmış, önceleri fizik ve ardından da kimya temelli yöntemler arkeolojide giderek daha yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. 1990'lı yıllardan itibaren benzer bir devrimin önceleri biyo-arkeoloji ve hemen ardından da biyogenetik arkeolojide gerçekleşmiş olduğunu söyleyebiliriz. Rad-

yoaktif karbon yönteminin arkeolojiye girişinde olduğu gibi, DNA çözümlemeleri de büyük bir heyecan dalgası yaratmış, giderek çok çeşitli bilim dallarının birlikteliğini gerektiren izotop, biyokimya gibi alanlar da arkeolojik çalışmaların ayrılmaz bir parçası durumuna gelmiştir. Bu son sayıdaki dosya konusu arkeolojide hızla gelişmekte olan bu alanın bir yansımasıdır. Bu bağlamda konunun uzmanlarını bir araya getirerek düzenledikleri uzun soluklu bir çalıştay-seminer dizisinin bildirilerinin dergimizde yayımlanmasına izin veren Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü'ne (IFEA) ve seminer düzenleyicileri Dr. Yasemin Yılmaz, Dr. Laurence Astruc ve Dr. Aksel Tibet'e dergimiz ve TÜBA adına teşekkür borçluyuz.

Dosya konusunun yanı sıra, daha önceki sayılarda olduğu gibi, arkeolojiyle ilgili çeşitli çalışmalara da dergimizde yer vermeye özen gösterdik. Yazıların seçiminden de görüleceği gibi, ülkemizde hızla gelişmekte olan farklı bilim kurumlarındaki genç meslektaşlarımızın çalışmalarına öncelik verilmiştir. Bu tam anlamıyla Türkiye Bilimler Akademisi'nin sürdürmekte olduğu "genç bilim insanlarını özendirme programı"yla uyumlu bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bilindiği gibi Türkiye Bilimler Akademisi bağlamında sürdürülen ve akademinin övünç kaynağı olan ve kısaca GEBIP (Genç Bilim İnsanlarını Ödüllendirme Programı) adıyla bilinen proje, genç bilim insanlarını özendirmeyi, yönlendirmeyi ve bilim dünyasına tanıtmayı amaç edinmiştir. GEBIP, diğer ülkelerdeki birçok akademi tarafından da dikkatle izlenmekte ve uluslararası ortamlarda örnek bir uygulama olarak görülmektedir. Bu nedenle TÜBA-AR'da dosya dışı yazıların seçiminde de bilim dünyasında tanınmış büyük isimler yerine, gelecek için umut veren genç bilimcilerin çalışmalarına ağırlık verilmesi, derginin bir politikası olarak benimsenmiştir.

TÜBA-AR'ın 14. sayısı ile yeni bir uygulamayı daha başlatmış bulunmaktayız. Arkeolojik çalışmalar uzun solukludur; verilerin elde edilmesi kadar, bunların değerlendirilmesi ve yayına dönüşmesi uzun zaman gerektirir. Bu nedenle kazı ya da araştırmalarla ortaya çıkan, başka yerlerden örneği bilinmeyen önemli buluntuların, ayrıntılı bir değerlendirmeye girmeden hızlı bir şekilde ön bilgi olarak bilim dünyasına aktarılmasının doğru olacağı düşüncesinden yola çıkılarak, dergide "haberler" adıyla yeni bir bölüm daha açmaya karar verilmiştir. Benzer bir yaklaşım 1940'lı yıllarda önceleri Halet Çambel ve hemen ardından Handan Alkım tarafından uygulandıktan sonra, Anadolu arkeolojisinin büyük isimlerinden Machteld Melling tarafından daha sistemli bir şekilde *American Journal of Archaeology-AJA*'da "Archaeology in Asia Minor" olarak uzun yıllar boyunca sürdürülmüştür. Melling'in vefatından sonra çeşitli araştırmacılar bu geleneği kısa bir süre sürdürmeye çalışmışlardır. Bu tür yayınların bilim dünyası için ne kadar yararlı olacağı öngörüsüyle bu sayıdan itibaren "haberler" bölümünün ileri sayılarda da yer alması için çaba gösterilecektir.

Bu yılki ilk uygulamada yalnızca 4 yazı yer almıştır; bunların her birinin kültür tarihi açısından taşıdığı önem kuşkusuzdur. Ancak Türkiye'de sürdürülen arkeolojik projelerin sayı ve çeşitlenmesi göz önüne alındığında bu sayının yetersiz olduğunun da bilincindeyiz. İleriki sayılarımızda meslektaşlarımızın ortaya çıkardıkları en önemli bulguların hızlı bir şekilde yayımlanabilmesi için katkıda bulunacaklarını umundayız.

Geçen dönem içinde Türk arkeolojisi iki büyük ismi yitirmenin acısını duymuştur. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin kurucu rektörü olan Kemal Kurdaş, arkeolog olmadığı halde Türk arkeolojisinin gelişmesine, yeni kuşakların yetişmesine ve arkeolojik kazıların çağın gereklerine uygun bir şekilde yapılmasına yadsınmaz katkılar da bulunmuş, kendisi hiçbir arkeolojik çalışmanın bire bir içinde olmadığı halde, başta Keban, Karakaya ve Atatürk baraj alanları ile ODTÜ yerleşkesindeki 50'nin üzerindeki kazının yapılmasını ve elde edilen sonuçların hızla yayımlanmasını sağlayan ortamı hazırlamıştır. ODTÜ rektörlüğünden vefatına kadar sürekli olarak arkeolojiye, arkeologlara, arkeoloji yayınlarına ve özellikle arkeometri alanında kendini geliştirmek isteyen genç bilimcilere desteğini sürdürmüştür. Yalnızca

Türk arkeolojisi değil, tüm bilim dünyası için yeri güç doldurulacak bir kayıptır. Prof. Dr. Aşkıdıl Akarca, bilimsel arkeoloji eğitiminin filizlendiği dönemde, İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nde arkeolojinin doğru bir şekilde algılanabilmesi için önemli bir bireysel çaba göstermiştir. Arkeolojinin sanat tarihiyle iç içe olarak algılandığı, insan ve kültür öğelerinin yerine anıt yapılar, sanat eserlerinin ön plana çıktığı dönemde, verdiği dersler, gerçekleştirdiği seminerler ve yaptığı alan çalışmalarıyla kültür tarihçiliğinin yerleşim ve yerleşimin doğal çevreyle ilişkileri anlaşılmadan yapılamayacağını vurgulamış olan öncü isimlerden biridir. Akarca'nın öncül yaklaşımı günümüzde gelişerek Türk arkeolojisinin bilim dünyasında saygın bir yer kazanmasına katkıda bulunmuştur. Kendisini saygıyla anıyoruz.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de arkeoloji ve kültür tarihiyle ilgili süreli yayınların sayısı hızla artmaktadır. Bu hızlı artış ister istemez dergilerin yaklaşımıyla uyumlu nitelikli yazı bulmalarını güçleştirmektedir. Bilindiği gibi akademik yükseltmelerde süreli yayınlardaki yazılar ve özellikle tarama endekslerine giren dergiler ön plana çıkmakta, buna karşılık kitaplar bu tür yükseltmelerde tümüyle puanlama dışında kalmaktadır. Oysa arkeoloji gibi sosyal bilimlerin birçok alanında geleneksel olarak kitap ya da kitap içindeki bir makale, süreli yayından daha kapsamlı bir çalışmayı yansıtır; dolayısıyla bu tür yayınların bilimsel değeri çok daha fazladır. En önemli tarama endeksine kabul edilmiş olmasına karşın, TÜBA-AR'ın kitapların yerini tutmadığı, tutamayacağı görüşündeyiz. Dergimizde çıkmış olan yayınlara bakıldığında zaman bunların özgün ancak küçük ölçekli değerlendirmeler olduğu açıkça görülecektir. Ancak gene de TÜBA-AR'ın, ülkemizde bilimin gelişmesinde öncü bir yeri olan bilim akademisinin yayın organı konumunda olması, dergimize önemli bir sorumluluk yüklemektedir. Bu sorumluluk her şeyden önce bilim etiği, çağdaş dünyaya açılım, bilgi paylaşımı ve bilimde doğmalarından uzak yeni arayışlar gibi "akademi" kavramıyla uyumlu olmayı zorunlu kılmaktadır. TÜBA-AR bu görevi elinden geldiği kadar yerine getirmeye ve Türkiye Bilimler Akademisi'nin uluslararası bilim dünyasında kabul görmüş özgünlüğü ve saygınlığıyla yayın hayatını sürdürmeye çaba göstermektedir.

TÜBA-AR YAYIN KURULU